

HLIÐSKJÁLFI

Númer 1

1998

Árgang 6

Sällskapet Vikingatida Skepp

Sällskapet**Vikingatida Skepp**

Ordförande —
Ledamot, Kassör

Styrelse, Revisorer, Gällande fr.o.m. 980218**Valberedning**

Johannes Jägrud
Alexandra Westborg

Ledamot	Carlo Jakobsson
Ledamot	Niklas Kuuse
Ledamot	Johan Helgesson
Ledamot	Anders Lindahl
Ledamot	Jörgen Johansson

Suppleant	Hasse Lann
Suppleant	Björn Magnusson
Revisor	Rolf Ekelund
Revisor	Mikael Kellman
Revisorsuppleant	Sara Sahlin
Valberedning 1	Henrik Rundin
Valberedning 2	Linnéa Johansson
Valberedning 3 —	Ann Franzén

Tänk på att även styrelsemedlemmar vill ha ett privatliv. Ring inte för sent, och räds inte eventuella telefonsvarare. Ofta kanske det är lättast att nå oss på arbetet.

OMSLAGSBILDEN:

Tvenne vikingar vid Älven i höjd med Kongahälla förra våren.

En okänd. En okänd. Där står Stefan Hansson och en "kung Olov".

På densamma Älven skall vi igen till sommaren vida fara. Upp i stora sjön Lagen att eftermälet Sigridsbane förtjäna. Och rikligen skatt där omkring taka.

Foto: Elisabeth Falk

HLIDSKJALF utgives av Sällskapet Vikingatida Skepp

Box 11488, 404 30 Göteborg.

Telefon till Naustet på Tingstad är 031 - 52 27 11.

Besöksadress: Exportgatan 5 (bakom Beijers Byggmaterial).

Hlidskjalf utkommer med cirka 4 nummer per år.

Redaktörer: Jörgen Johansson, Anders Lindahl

Skriftsmed: Anders Högmer

Ansvarig utgivare: Jörgen Johansson

Pris per nummer: medlem 0 kr, övriga 50 kr.

Medlemsavgiften för vuxen (150 kr) och junior 17 år (50 kr)

betalas in på postgiro: 68 03 83 - 7

Aktuella meddelanden kan snabbt läggas ut på Internet via Kenneth Eriksson:

E-mail kenneth.eriksson@visalarna.pp.se

Hemsida: <http://hem.passagen.se/keer0805/svs.htm>

Jag kandiderade inte för ännu en mandatperiod som ordförande. Varför? Tja, det är en del olika bidragande faktorer, men framför allt tycker jag det är så himla roligt i Sällskapet att jag gärna tar på mig olika uppdrag. Det blir lätt många sådana, och när man dessutom skall var ytterst ansvarig för all som händer i föreningen, ja då blir det för mycket. Jag måste med andra ord lära mig att ta det lugnare. Dessutom behöver föreningen förnyas. Det är med glädje jag ser att Johannes nu avlöser mig vid rorkulten. Det är dags för frivakt.

Sällskapet befinner sig i en period av välstånd. Ekonomin är god, kamratandan fortfarande fin, det är ännu roligt att ta hand om de två båtar vi själva byggt. Johannes har varit med förut, och jag vet att han är som klippt och skuren att fortsätta som ordförande och ta Sällskapet in i 2000-talet. Jag önskar honom lycka till.

Låt mig dela med mig av mitt vackraste minne under min tid som ordförande:

Det är en mörk och varm kväll i Borre sommaren 1995. Vidfamne ligger tryggt i Borres lilla hamn. Jag hade sett en molnbank i väst och därför låtit tälta Vidfamne tidigare under eftermiddagen. Det gick rykten att ett 30-tal VAM-are "besöker" lägret ikväll. Man kan se olust i folks ögon. Därför har vi stuckit i förtöjningarna och låtit dra ut Vidfamne 2 meter från kajen. Man kan bara komma ombord via en vinglig, lättbevakad spång. Vikingarnas tält ligger inunder ekarna i lunden. Dit är det cirka 200m över land.

Vill man dit sjövägen får man ro ut ur hamnen och sedan till en övergiven stenpir, som går ut från stranden. Det brukade höras stöj och glam från vikingarnas eldar, men ikväll är det ovanligt tyst. Blixtar i fjärran avslöjar att Tor är ute, och att han är arg. Det hade varit skönt att kunna krypa till kojs. Men ett gäng ur besättningen är borta på besök inne i lägret, och jag kan inte ta in landgången förrän alla är ombord. Jag är ordförande för dem allihop, jag är hövedsman även för dem som är iland, och jag är pappa till de två yngsta av dem. Jag är med andra ord inte helt avspänd.

Folk ombord börjar göra sig klara att gå till ro för natten. Jag bestämmer mig för att gå in i lägret via stenpiren via stenpiren och försöka få tag i de våra. Ljudlöst glider jag ner i Carlos lilla snipa och ror tyst ut ur hamnen. Allt som hörs är årornas stilla knirkande. Utanför hamnen tar jag riktningen, och snart dyker stenpiren upp i töcknet. Tysta figurer sitter i små klungor längst ut på piren. De har sökt sig bort från otryggheten i lägret, ut till piren, så långt ut som de kunde komma. Det är min flock, mina förlorade får. Utan några ord ror vi i omgångar in till tryggheten på Vidfamne.

När alla är hemma och har lagt sig, kommer åskan och skyfallet. Vi ligger väl tältade och räknar sekunderna mellan blix och dunder. Man vill gärna räkna fort för att få nedslaget längre bort. Ett tar nära. Det blir alldeles ljust och det osar svavel. Men vi är ombord, nerpackade i varma sovsäckar. Gosigt. Vi är torra, trygga och trötta.

Det är min flock, min besättning,
min förening.

/Jörgen Johansson

Om lagars möjliga ursprung...

Vi har under åren noterat att vid bidevindsegling svarar Vidfamne bättre på rodret när han seglar för babords hals. Orsaken har förklarats av Carlo i ett tidigare nummer av Hlidskjalf. Mycket förenklat är det så att när han seglar bidevind för babords hals, kränger han åt styrbord. Då kommer styråran djupare ner i havet, och får bättre effekt. När han seglar för styrbords hals är det tvärtom. Styråran lyfts då upp en bit i vattnet och träffas dessutom av turbulent vatten från kölen p.g.a. avdriften åt babord.

Detta fenomen var säkerligen verklighet även för vikingarna. Det var i så fall ett känt faktum att en båt som seglade för babords hals manövrerade bättre än en som seglade för styrbords hals. Det var alltså logiskt att en babordsbåt skulle väja om den mötte en styrbordsbåt.

Idag, i de internationella sjövägsreglerna heter det att när två segelfartyg med vinden in från olika sidor möts, skall det fartyg som har vinden in om babord hålla undan för det som har vinden in om styrbord.

Detta att babordsbåten skall väja, är inget man bara bestämt nyligen. Regeln finns t.ex. i 1908 års sjölag, och är säkerligen en konkretisering av en mycket gammal sedvänja till havs. Men hur gammal? Och varför skall just babordsbåten väja? Kan det vara så att detta har anor från vikingatiden, att redan vikingarna tillämpade denna regel därför att deras fartyg uppförde sig så olika på olika bogar? En smula långsökt - men ingalunda omöjligt.

Om det nu skulle vara så, ja då har vi

genom vår praktiska arkeologi uppdagat en länk som gör vår tids väjningsregler för segelfartyg till en lag minst lika gammal som landskapslagarna. En hisnande tanke som man kan gotta sig åt i vintermörkret.
Vem forskar vidare?

/Jörgen Johansson

Små Runor

Det talades i härom numret mycket om Starkodders ovilja att göra som vi vill. Detta gäller till stor del även Vidfamne. Denna tjurighet är av ondo, därför att den i vissa situationer kan vara farlig. På ett hövedsmannamöte i höstas diskuterades detta ingående, och vi beslutade att göra något åt det. Starkodder kommer därför under vintern att förses med en stråkköl och en ombyggnad av styråran så att den sticker djupare. Vidfamnes styråra byggs om, och till nästa säsong skall Vidfamne få upp till 1,5 ton ytterligare barlast. Detta bör hjälpa en hel del. Vi måste lära oss att komma tillrätta med dessa problem, och evt. justera båtarna så att de faktiskt är att lita på också när det verkligen behövs.

Meginhufr - än en gång

Carlo har tidigare skrivit en utmärkt redogörelse för hur meginhufr förekommer i olika skeppsfynd. Låt mig komplettera med fakta och funderingar i anslutning till detta.

Jag hade fördelen att närvara vid provgrävningen av Äskekärr 2, alltså den vikingatida farkost som hittades i Äskekärr 1993 av två medlemmar i Sällskapet. Vid provgrävningen gjordes nio tvärskeppsgående schakt, vilka blottade delar av båten. /forts. s.9

SOMMARENS SEGLINGAR

Det är stor hövedsmannabrist i Sällskapet! Detta medför att det ännu inte går att lämna mer än ett preliminärt schema för sommarens seglingar. Vi har endast ett uppdrag i sommar. Vi skall medverka med båda båtarna vid SM i jolle i Vänersborg under vecka 26. Detta medför att vi skall vara i Vänersborg från söndag eftermiddag 21/6 till fredag 26/6. Detta i sin tur medför att midsommarseglingen kommer att

ske i Vänern.

Annars skulle midsommarseglingen bara bli en dag. I Vänersborg skall alla ha **vikingastuk på kläderna** och eftersom det är ett uppdrag, tas inte heller någon avgift ut. Vi får mat och vi får segla med betalande passagerare. Det anordnas också en segling med andra vikingaskepp. Eventuellt skall **EF-Language** komma dit. Den skall vi i så fall segla skjortan av.

Schemat i övrigt ser ut som följer: Seglingar som, om vi får besättning, blir av:

<u>Båt</u>	<u>Tid</u>	<u>Plats</u>	<u>Hövis</u>	<u>Anm.</u>
Vidfamne	19/6 - 21/6	Vänern	Jörgen	
Starkodder	19/6 - 21/6	Vänern	?	<i>Remi Med Ola & Tensio + Christo & Janner</i>
Vidfamne	21/6 - 27/6	Vänersborg	Johannes	Uppdrag
Starkodder	21/6 - 27/6	Vänersborg	?	Uppdrag
Vidfamne	28/6 - 4/7	Vänern	Jörgen	
Starkodder	28/6 - 4/7	?	?	<i>v27</i>
Vidfamne	25/7 - 1/8	Bohuslän	Carlo	
Vidfamne	1/8 - 8/8	Bohuslän	Carlo	

Neddrag till havet...

Seglingar som eventuellt blir av (om vi får Hövedsmän): Vecka 28, 29 och 30 med Vidfamne och Starkodder på Västkusten.

☒ Anmälan till mig, Anders Lindahl, [redacted], Deltagare tas ut i den ordning de anmäler sig, dock måste Vidfamne ha 6 och Starkodder 3 befarna. Vid överbokning kan muta löna sig. [redacted] / Anders L

Sällskapet vikingatida KLÄDER

uppstår igen

Är Du intresserad av att lära Dig sy vikingatida kläder?

Vill Du sy tillsammans med andra?

Ring då Susanne, Tel. [redacted]

för anmälan eller mera information.

TACK

Niklas Kuuse ber att få tacka alla som hjälpt till under Båtmässan med att hålla Starkodder flott -- att beskåda !

Vad händer den närmaste tiden?

O **Lördagar 14 och 28 mars** - arbetsdagar i Naustet med början från kl 0900.
O Nybörjarkurs i **Sjömanskap & Råsegling**. Du kan ännu anmäla Dig hos Jan Axhage, tel. [redacted]

O **Lördag 28 mars** - gör Galtabäcksgruppen ett studiebesök till Varberg. Intresserade kan hänvända sig till Göran Harrysson, tel. [redacted]

O **Lördag 4 april** - skogsvandring i norra Svartedalen. anmälan till Linnéa, tel. [redacted] innan 22 mars.

O **Lördag 18 april** - SJÖSÄTTNING av bägge båtarna fr.o.m. kl 0900: ^{25/4}

O **Kristi Himmelsfärdshelgen, 21 maj** - internt SVS Vikingaläger på lämplig plats i Göteborgs yttre skärgård. Johannes tel. [redacted] tar emot anmälningar intill 11 maj.

O **Midsommarhelgen, 19 juni** - försöker vi fira med bägge båtarna. Det kan bli så att denna segling sker i Vänern, eftersom midsommarseglingen automatiskt övergår i uppdragsseglingen i Vänersborgsviken vecka 26. Detta bestämmer vi senare. Anmälningar till Jörgen Johansson före 970601.

O **Sommarseglingarna** - se separat artikel av Anders Lindahl.

O Stockholm 1-3 augusti? Som det ser ut nu (mars) skall vi INTE till Stockholm i början av augusti. Främsta orsakerna är att de inte vill betala, samt att många av vikingabåtarna faktiskt inte är större än de stora skeppens livbåtar, och därför kommer att försvinna i mängden. Men, om pengarna kommer fram, ja då kan vi ändra oss. Intresserade av en eventuell Stockholmssegling anmäler sig till Jörgen Johansson före 980701.

Verksamhetsberättelse för 1997

Bägge båtarna sjösattes den 12 april och säsongen avslutades den 25 oktober då de togs upp. Vidfamne hade ett uppdrag i Nya Varvet i slutet av maj, och deltog i midsommarseglingen innan den gick ut på 3 långseglingar under semesterperioden. Vidfamnes segel har reparerats och sytts om.

Starkodder var i Nol 2-4 maj, och i Ytterby 23-25 maj, då föreningen även ställde upp med flera tält och annan utrustning. Även Starkodder deltog i midsommarseglingen. Den var i Arvika vecka 28 och i Mjörn en helg i augusti. Deltagandet i eskaderseglingen mellan Foteviken och Karlskrona ställdes in p.g.a. besättningsbrist. En kapsejsningsövning genomfördes 23 augusti.

Ett studiebesök till Oslo arrangerades under våren. 3 studiecirklar under hösten ställdes in p.g.a. bristande intresse. En kurs i skinnberedning har anordnats. Föreningen deltog i 2 säkerhetsmöten och har hållit flera hövedsmannamöten i tillägg till ordinarie styrelsemöten.

Föreningen har haft inbrott i Naustet och tvingats byta lokal på Hönö. Föreningen har, i enlighet med ett tidigare årsmötesbeslut, under året avvecklat Stiftelsen Vikingatida Skepp, och medlen har förts över till Sällskapet.

Antalet medlemmar var vid årsslutet 420. Föreningens ekonomi är god.

Göteborg 980218 Sällskapet Vikingatida Skepp /Jörgen Johansson

/forts.fr.s.4: En del intressanta detaljer kom fram. Det bottenband som vi kunde se, slutade vid bord nr 5 (av 8). På babords sida är bord nr 5 utformat så att det ligger "utanpå" både i nederkant och ovankant. Se skissen nedtill. Mig veterligen har denna konstruktion inte noterats på något annat fynd av vikingatida skepp eller båtar. Varför konstruktionen gjorts som den är, kan vi ännu bara spekulera i.

Låt oss därför göra det.

Det kan vara en reparation av ett trasigt bord, som påtvingade ledungs-bönder inte hade råd att göra riktigt. Ett faktum som talar för denna teori är att på styrbords sida är bord nr 2 utanpå utefter c:a 2 m midskepps.

Det kan vara en medveten konstruktion, och i så fall varför? Kan det vara en inbyggd assymetri i babords sida av båten, för att kompensera för styråran om styrbord?

Kanske, men jag vurmar mest för nästa teori; det är en tidig utgåva av det som senare kallas **berghult**.

Ett berghult är ett förstärkningsbord för att ta upp påfrestningar.

På kravellbyggda båtar består det av ett extra tjockt bord.

På klinkbyggda båtar fick man lägga berghultet utanpå i nederkant och i ovankant. Detta syns tydligt på de härliga gamla fotografier som finns av båtbyggare Stjern när han passar in spant i en just bordfylld galeas. Det finns även roddbåtar på

Danmarks västkust som har 2 sådana bord i botten för att inte slitas ut när de dras upp på land. Båten blir som ett slags släde.

Jämför också "bohusekan" här t.h. Varför skulle man i så fall bygga Äskekärr 2 på detta sätt?

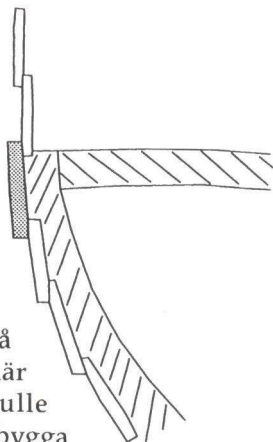
Varför förstärka båten i höjd med bord nr 5 bara om babord?

En tänkbar förklaring är att man använt båten på så sätt att man vid grunda stränder lagt den på sidan för att lättare kunna lasta/lossa. Naturligtvis har man i så fall lagt den på babords sida för att därigenom skydda styråran om styrbord...

Konstruktionen med det annorlunda bordet nr 5 om babord är bara en av många intressanta aspekter kring Äskekärr 2.

Det finns bara ett sätt att få svar på frågorna - att gräva fram, konservera och rekonstruera Äskekärr 2. På denna front har mycket litet hänt sedan provgrävningen. En insändare jag skrev i G-P bemöttes inte med ett enda ord av någon. Jag har därför i Sällskapetets namn tillställt Riksantikvarien en skrivelse, sakligt redogörande för fallet och påpekande vikten av att Äskekärr 2 grävs fram, konserveras och rekonstrueras. Hans svar var inte helt avvisande, utan tipsade faktiskt om hur man skulle kunna gå tillväga. Ännu återstår mycket, mycket arbete...

/Jörgen Johansson

VAD HÄNDER NÄR? - MER OCH BÄTTRE INFORMATION

För att förbättra informationsutbudet hänger det fr.o.m. nu en kalender vid telefonen i Naustet. I denna kalender skall alla planerade aktiviteter skrivas in, särskilt sådant påkommet med kort varsel. Tanken är att medlemmar även kan "ringa in aktiviteter" (= be någon på Naustet skriva in dessa) och att man, om man undrar vad som är på gång, ringer till Naustet och frågar vad som står i kalendern. Ringer gör man lämpligast under utlysta arbetskvällar,

Måndags- och främst Onsdagskvällar h18-21, tel: [REDACTED]

De som har e-mail har tillgång till ännu en informationskanal. Kenneth "Kexan" Eriksson har åtagit sig att hålla alla med e-mail informerade. Du kan även kontakta honom. kenneth.eriksson@visalarna.pp.se denna adress står alltid på första sidan under styrelsemedlemslistan.

HJÄLP OSS SPARA!

Som du kanske märkt har vi höjt medlemsavgiften med 20 kr. Det känns tråkigt, men efter en liten titt på kostnaderna så har det visat sig att årsavgiften borde ligga på ca 370 kr för att gå "jämt ut". Vi kan inte räkna med årliga stöd från t.ex. Vilhelm & Martina Lundgrens fonder. SVS jagar årliga "uppdrag" för att få in pengar - de bör inte krocka med medlemmarnas önsksningar att vara ute och segla, varför vi försöker förlägga aktiviteter till främst vår och höst. Det kan tyckas att föreningen inte borde ha några större utgifter nu när båtarna är klara, men vi har många fasta kostnader (t.ex. Försäkring för båda båtarna: >25.000 kr / år, El -Naustet: ca 4 - 5000 kr / år, Telefon - fast / mobil: 5.900 kr / år, Medlemsutskick: ca 12.000 kr / år). Dessutom skall tampar, nödraketer och livflottar bytas ut med jämna mellanrum, segel lagas och sys om, ev. en utombordare och en gummibåt införskaffas, diverse instrument osv.. För att spara pengar undrar vi:

VAD KAN DU?

Eftersom föreningen är ideell behövs många insatser. Alla är inte duktiga på att fixa praktiskt med båtarna, men de flesta kan bidra med något, direkt eller indirekt. Har du en släpkärra att ställa upp med någon enstaka gång? Känner du en jurist eller är kanske en själv - hur skriver man avtal? Har du kontakter inom näringslivet eller stort nätverk via jobbet - hjälp oss hitta sponsorer. Känner du en tryckare som kan hjälpa oss trycka upp T-shirts billigt? Eller kan du tänka dig att göra en punktinsats utan att behöva engagera dig allt för mycket, t.ex. hjälpa till att arrangera en fest? Ring till någon i styrelsen och berätta, skriv ett kort eller kom och prata med oss i Naustet om vad du kan bidra med.

I detta nummers mittuppslag finns ett blad där du kan fylla i vad du kan tänka dig att bidra med. INGET ÄR FÖR LITET!!! Fyll i och returnera - vi ser fram emot en diger brevskörd.

Tidningsurklipp - Artiklar

Hultrika Hultgren har åtagit sig att arkivera artiklar om SVS och övriga föreningar och aktiviteter som berör vikingatiden. Om du ser något av intresse - var då snäll och skicka detta till Hultrika så hon kan bygga upp ett arkiv för SVSs räkning. [REDACTED]
alt. SVS, Box 11488, 404 30 Göteborg.

BRANDFÖRSVARSKURS

Under våren anordnas en brandförsvarskurs där vi får träna oss på att släcka eld med de vanligaste typerna av handbrandsläckare samt brand i kläder. Antalet platser är begränsat till 20, kostnad: Du betalar 50 kr (SVS sponsrar med 50 kr).

Plats: antingen Gårda brandstation eller Naustet.

Tid: 3 timmar en kväll efter överenskommelse under april eller maj. Sista anmälningsdatum: 980331 till Alexandra: [REDACTED]

MEDLEMSAVGIFT

Var snäll och betala in årsavgiften snarast med bifogade inbetalningskort. OBS ! Glöm inte skriva avsändare, fyll gärna i telefonnummer också.

Junior t.o.m. 17 år: 70 kr. Familj 1 år: 270 kr. Familj 5 år: 1.200 kr. Senior fr.o.m.

18 år: 170 kr. Senior 5 år: 800 kr. Senior 10 år: 1.500 kr.

Insättes på Pg-konto: 68 03 83-7

Medlemsmatrikel

 De som är intresserade av ett medlemsregister kan få ett sådant samt en förteckning över övriga vikingaföreningar i Norden. Sätt in 20:- på SVS Pg-konto 680383-7, glöm inte skriva din adress! så får du hem en diskett. (Windows 95).

KONTAKT MED BÅTARNA NÄR DE ÄR UTE OCH SEGLAR

Som säkert de flesta vet har vi mobiltelefonabonnemang till Vidfamne: 010/65 65 076 och Starkodder: 010/69 19 811. Främst är dessa "kontaktlänkar" en säkerhetsåtgärd. Anhöriga ska kunna nå besättningen och vise versa om något har hänt. Om man undrar var båten befinner sig längs kusten för att ev. kunna se den eller mönstra på, är också bra skäl att ringa - men ett "evigt okynnesringande" undanber vi, främst av säkerhetsskäl, men även av njutningsskäl. Telefonen ska helst inte vara urladdad när den behövs, och att allt för ofta få en allmän förfrågan om var man befinner sig, hur det blåser, vad man ätit och "manetstatus" kan vara lite smått irriterande. En del av njutningen till sjöss att man kapat förtöjningarna - alltså vill man helst också slippa "telefonsladden"!

Med andra ord: **RING I NÖDAN -- INTE i ONÖDAN !**

Välkomna till den största vikingaskeppsmanifestationen någonsin!

Stockholm 1-3 augusti 98. Så inleds ett upprop till det femtiotal sällskap Europa runt som byggt vikinga-/medeltida skepp. Skeppen ska samlas 31 juli i skärgården. Sjöhistoriska Museet ordnar mottagning för besättningarna. Insegling 1 augusti till Galärvarvet (vid Wasa). På kajen vikinga matlagning, hantverk och smide. Man ska hjälpa rulla vikingabåten Aifur upp till Historiska Museet, där den ska ingå i utställningen "Vikings i Österled" (när kommer den om Västerled?). Museet bjuder på fantasieggande välkomstmiddag. Kvällstid får besättningarna utbyta värdefulla erfarenheter med varandra och fackmännen. Frivillig segling 3 augusti till Mälar-Birka, där Riksantikvarieämbetet (läs: Upplandskolans propaganda-arkeolog Björn Ambrosiani stolt inför TV) bjuder på helstekt gris och mjöd. Stockholm-98 gör av med 460 MKr. Därtill EU-bidrag om 10 MKr väntar man på, så ännu finns inga medel till båtarna! Våra resor förväntas ske ideellt för att hjälpa Stockholm glänsa. Tiotusentals besökare får man förmånen att visa upp fartygen inför. Ca 10 båtar är nu villiga att komma. Dock ej skeppen Sigrid och Vidfamne. Harald Hårdråde för 1066 till York med en verkliga väldig flotta. / Anders Högmer

Sällskapet Vikingatida Skepp
Box 11488
404 30 GÖTEBORG

B

Porto
Betalt